

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Національна Академія мистецтв України
Інститут культурології
Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State University of the Humanities
National Academy of Arts of Ukraine
Institute for cultural research
(Institute of culturology)
National Academy of Arts of Ukraine**

**УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА :
МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, ШЛЯХИ РОЗВИТКУ
Науковий збірник**

**UKRAINIAN CULTURE :
THE PAST, MODERN, WAYS OF DEVELOPMENT
Scientific journals**

**Напрямок : Мистецтвознавство
Branch : Art Criticism**

**За загальною редакцією В. Г. Виткалова
Editor-in-Chief V. Vytkaľov**

**Засновано у 1995 році
Founded in 1995**

**Випуск 24
Issue 24**

**Рівне : РДГУ, 2017
Rivne : Rivne State University in the Humanities, 2017**

УДК 94(477)

Співзасновники: Рівненський державний гуманітарний університет та Інститут культурології Національної академії мистецтв України; видавець: Рівненський державний гуманітарний університет

Збірник перереєстрований МОН України як фахове видання з мистецтвознавства (Постанова № 1-05/4 від 22.12.2016 р.)

Друкується за рішенням вчених рад РДГУ (протокол № 13 від 1 грудня 2017 р.) та Інституту культурології (протокол № 11 від 21 грудня 2017 р.)

Видання зареєстровано: ISSN International Centre (Paris, FRANCE): ISSN № 2411-1546 (Print)

Видання індексується: Google Scholar, РИНЦ (РФ) та Index Copernicus

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації видано Міністерством юстиції України, серія КВ № 22258-12158 ПР від 20.05.2016 р.

Головний редактор:

Виткалов В. Г. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету

Редакційна колегія:

Богуцький Ю. П. – віце-президент НАМУ, академік НАМУ, кандидат філософських наук, професор, директор Інституту культурології НАМУ, голова редколегії

Виткалов С. В. – кандидат мистецтвознавства, доцент, кафедра культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету, відповідальний секретар, заступник голови редколегії

Волков С. М. – доктор культурології, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту культурології НАМУ

Випих-Гавронська А. – доктор мистецтвознавства (габілітований), професор, проректор відділу розвитку Академії ім. Я. Длугоша (Польща)

Захарчук-Чугай Р. В. – доктор мистецтвознавства, професор, Інститут народознавства НАН України

Єфіменко А. Г. – доктор мистецтвознавства, професор, Український Вільний університет (Мюнхен, Німеччина)

Іваницький А. І. – доктор мистецтвознавства, член-кореспондент НАНУ, професор, провідний науковий співробітник відділу етномузикології Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

Кияновська Л. О. – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри історії музики Львівської національної музичної академії ім. М.В.Лисенка

Кузнєцова І. В. – кандидат філософських наук, доктор філософії (PhD), доцент, с. н. с., учений секретар Інституту культурології НАМУ

Львоєв Г. – доктор філософії, професор, директор Інституту історії музики Лейпцизького університету (Німеччина)

Мішуков Г. С. – доктор мистецтвознавства, професор, кафедра духової музики УО «Білоруський державний університет культури і мистецтв»

Постоловський Р. М. – кандидат історичних наук, професор, ректор Рівненського державного гуманітарного університету

Супрун-Яремко Н. О. – доктор мистецтвознавства, професор, кафедра музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету

Федорук О. К. – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії мистецтва Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

Шейко В. М. – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАМУ, ректор ХДАК

Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб. – Вип. 24 / упоряд. і наук. ред. В. Г. Виткалов ; редкол.: Ю. П. Богуцький, С. В. Виткалов, С. М. Волков та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2017. – 302 с.

Редагування англійського тексту анотацій – **Р. В. Майборода** (Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського)

Рецензенти:

Карась Г. В. – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри академічного та естрадного співу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»

Редя В. Я. – доктор мистецтвознавства, професор, НМА України ім. П. І. Чайковського

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення, огляди та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

ISSN 2411-1546

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017
© Інституту культурології Національної академії мистецтв України, 2017

circle, a chain, two rows, keys, etc.; by the level of communication with the text of the hayivky – illustrative, imitative and not related to the plot.

The proposed material does not claim to be exhaustive, but is presented in the aspect of drawing out possible further explorations concerning folk dances of Ternopil region.

Novelty. Identified and systematized gayivkas of Ternopil region, identified the main features of the dance component.

The practical significance. Materials and results of the article can be used for further research on the problems of choreography, in particular, the Ternopilshchyna, as well as in the practice of choreographers and folk dance instructors.

Key words: dances of Ternopil region, folk dances, Hnatiuk, gayivka, folklore, choreography.

Надійшла до редакції 11.11.2017 р.

УДК 78:398(477.43/44)

СХІДНОПОДІЛЬСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ФОЛЬКЛОР: ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДВОТОМНИКА «ВЕСІЛЛЯ» В УПОРЯДКУВАННІ М. ШУБРАВСЬКОЇ ТА О. ПРАВДЮКА

Алієва Людмила Володимирівна, аспірантка,
Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології
ім. М.Т. Рильського НАН України, м. Київ
luda_kuch@ukr.net

Охарактеризовано три описи весільних обрядів, здійснених на Східному Поділлі у середині ХХ ст. Родіоном Скалецьким, Марією Руденко, Марією Шубравською і Олександром Правдюком. Висвітлено спільні та відмінні риси у підході цих збирачів до транскрибування народної музики. Здійснено порівняльний структурно-типологічний аналіз трьох зразків весільних пісень, записаних різними дослідниками, з метою виявлення динаміки формування їхньої фахової (з позиції етномузикознавства) кваліфікації.

Ключові слова: Східне Поділля, музичний фольклор, двотомник «Весілля», структурно-типологічний аналіз.

Постановка проблеми. Для сучасної української етномузикології важливе значення має аналіз музично-фольклористичних доробків на локальному рівні, адже наявні дослідження з української музичної фольклористики хоча й певною мірою висвітлюють її розвиток, основні школи та напрями, все ж не фіксують етапів еволюції й сучасного стану історії регіональних студій в повному обсязі, що й зумовлює актуальність пропонованої теми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Етнорегіональні дослідження до цього часу ще не набули достатнього поширення в Україні, тому історія фіксації музично-фольклористичних матеріалів на Поділлі не стала об'єктом спеціального вивчення окремих науковців або інституцій. Деякі етапи етномузикознавчих студій в цьому терені лише частково висвітлювалися у публікаціях: «Поділля в дослідженнях Кабінету музичної етнографії (20–30-ті роки ХХ століття)» Л. Божко, «Музичний фольклор Поділля у друкованих джерелах» О. Дудар та ін. У 2014 р. вийшла друком монографія О. Шалак «Український фольклор Поділля в записах і дослідженнях ХІХ – початку ХХ ст.», однак ця праця має більше значення для регіональної фольклористики, а не етномузикології.

Мета статті – проаналізувати наукову вартість описів східноподільської весільної обрядовості, вміщених у двотомнику «Весілля» в упорядкуванні М. Шубравської та О. Правдюка; виявити динаміку формування фахової кваліфікації збирачів-транскрипторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. 1970 р. у Києві вийшов друком об'ємний збірник «Весілля» – (т. 10) серії «Українська народна творчість», – опублікований у двох книгах в упорядкуванні провідних фахівців ІМФЕ ім. М. Рильського АН Української РСР М. Шубравської (тексти, примітки) та О. Правдюка (нотний матеріал). У цьому виданні вперше зібрано описи весільного обряду з різних регіонів України, починаючи від записів Г. Л. де Боплана (ХVІІ ст.) – до кінця 60-х рр. ХХ ст.

У праці подано три фрагменти весільного дійства зі Східного Поділля. До першої книги увійшов опис, зафіксований Р. Скалецьким у с. Михайлівка Бершадського району в 30-х рр. ХХ ст., до другої – матеріали, зібрані М. Руденко 1963 р. у с. Слобода-Яришівська Могилів-Подільського району та М. Шубравською спільно з О. Правдюком у с. Мізяківські Хутори Вінницького району Вінницької обл. у 1967 р.

Р. Скалецький – відомий на Поділлі композитор, диригент, педагог та фольклорист. Народився 1899 р. у с. Михайлівка Бершадського р-ну, закінчив Ольгопільську двокласну учительську школу, де

навчався гри на скрипці, співав у хорі, опановував музично-теоретичні дисципліни і диригування. З 1926 р. працював у Тульчині, де захопився творчістю М. Леонтовича; керував капелою, названою на честь видатного композитора; з того ж часу починає збирати кращі зразки традиційної пісенної та інструментальної культури Поділля. У 1933 р. Р. Скалецького звинуватили у шовінізмі й вислали з УРСР. На Вінниччину він повернувся лише 1944 р. «Тут він розпочинає педагогічну та громадську діяльність [...], веде величезну роботу зі збирання фольклору...» [8; 2].

Запис весільного обряду, здійснений збирачем у рідному селі «від родичів Скалецьких – Гафії, Ганни, дядька Зінька» [3; 130] увійшов до двотомника М. Шубравської та О. Правдюка під назвою «Весілля в селі Михайлівка Бершадського району на Вінниччині. Текст і музику записав у 30-х роках ХХ ст. Р. А. Скалецький». Опис обряду складається з трьох частин – «Заручини», «Сватання» і «Весілля». Власне весільну частину дослідник поділяє за днями: «Субота», «Неділя», «Понеділок-пропій», «Вівторок-гостина»; також окремо характеризує два фрагменти весільного обряду – «Віночки» та «Покривання молодої».

В описі заручин і сватання нотні зразки відсутні, 87 музичних прикладів подані у весільному розділі, з них – 75 пісенних мелодій (на які розспівуються 134 тексти) та 12 інструментальних творів: 4 «Польки», 2 «Мазурки», «Марш», «Булгарка», «Метелиця», «Козачок», «Танок» та «Дудка». Зафіксований Р. Скалецьким обряд є одним із найбільш ґрунтовних описів весілля, що відзначається розгорнутим етнографічним коментарем та висококваліфікованим записом музичних зразків. «До останніх років життя митець плідно працював, остаточно закінчив і підготував до друку багато етнографічних матеріалів, зокрема обробки пісень і танців весільного обряду, традиційний народно-побутовий обряд Купайла, народний весняний хоровод, записаних у рідному селі на Бершадщині» [7; 211–212].

Другий східноподільський обряд, поданий у згаданому двотомнику, зафіксований у с. Слобода-Яришівська Могилів-Подільського р-ну М. Руденко – відомою на Поділлі майстринею, етнографом і педагогом. Традиційною культурою вона захопилася ще з дитинства – записувала в зошити прислів'я, приказки, пісенні тексти та іншу етнографічну інформацію. Після закінчення Вінницького Учительського інституту створила жіночий фольклорно-етнографічний колектив, з яким відтворювала старовинні пісні і обряди. Загалом збирачі вдалося зафіксувати майже 3 тис. народних пісень. «Нині в архіві Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського зберігається кілька десятків її зшитків, густо списаних піснями різних жанрів, серед яких найбільше родинно-побутової лірики» [5]. У м. Могилів-Подільський засновано Музей етнографії і народного мистецтва ім. М. Руденко, в якому зберігаються численні вироби майстрині, тисячі записів прислів'їв і приказок, переказів, легенд та майже 3000 народних пісень.

На початку 60-х років ХХ ст. М. Руденко зафіксувала у рідному селі дещо осучаснений весільний обряд, який у цій місцевості складався з наступних етапів: запросини на весілля (субота), розплітання коси, реєстрація шлюбу у сільському клубі, переймання молодих дорогою додому, зустріч у молодої, «завітання» (обдарування наречених), частування (неділя), весільний поїзд молодого, викуп приданого, прощання нареченої з друзями і родиною, зустріч у домі молодого, пов'язування нареченої хусткою (понеділок), пропій (вівторок), проводжання куховарок (середа). Загалом М. Руденко, окрім фольклорно-етнографічного матеріалу, подано 122 пісенних тексти та 21 мелодію до них.

Третій фрагмент весільного дійства, записаний на Східному Поділлі М. Шубравською (виклад тексту) та О. Правдюком (нотні додатки) у с. Мізаківські Хутори Вінницького р-ну, має свої локальні відмінності. В ньому основна увага зосереджена на етапах, що відбувалися в домі нареченого. Відтворено перебіг таких обрядодій: «Субота. Розплітання коси», «У молодого. Коровай», «Урочиста реєстрація шлюбу», «Обід у молодого», «Гільце», «Перепій», «По молоду», «Покривання молодої», «Дарування», «Придани», «До криниці», «Вареники з маком і калиною».

На відміну від праці М. Руденко, в якій подано лише 21 нотний зразок, опис весілля у с. Мізаківські Хутори доповнюється нотацією 59 мелодій. Найповніше висвітлено пісенний супровід до фрагменту випікання короваю (32 тексти та 24 нотних приклади до них), дещо менше – покривання молодої (32 тексти і 11 мелодій), викуп нареченої (19 текстів й 7 музичних зразків), придани (23 тексти та 4 мелодії) тощо. Сватання, «вінок», запросини на весілля, розподіл короваю описані стисло й пісенних зразків не мають.

У межах даного дослідження, спираючись на класифікацію пісенних типів весільних мелодій Б. Луканюка [4], пропонуємо порівняльний структурно-типологічний аналіз трьох зразків весільних пісень, нотованих Р. Скалецьким, М. Руденко та О. Правдюком, що має на меті виявлення динаміки формування їх фахової (з позиції етномузикознавства) кваліфікації як збирачів-транскрипторів. Необхідно наголосити, що визначення «ладканковий тип» уживатиметься в аналізі як узагальнений

науковий термін – як зазначає Б. Луканюк «[...] за аналогією з відомими галицькими обрядовими мелодіями, беручи до уваги головно їх функцію в народному весільному обряді, а також характеристичні властивості музично-поетичних форм [...]» [4; 3]

Для характеристики пісенних зразків, зафіксованих Р. Скалецьким у с. Михайлівка Бершадського р-ну, багато з них відредаговано на рівні тактування у відповідності до поетичного цезурування. Встановлено, що найбільша кількість пісень належить до типу, який, за Б. Луканюком, має код Л2Тб/з [4; 18], де позначка Л2 означає, що це другий ладканковий тип з ямбічною організацією ритміки, Т вказує на тирадну будову тексту, а відмітка «б/з» свідчить про пропуск початкового заспіву. До цього типу належать зразки №№ 3, 11, 13, 21, 32, 46, 49, 60, 85, 94, 108 тощо.

Пісня «Ой дайте нам стільця» (нотний приклад 1) має ритмічну структуру вірша *6_n. У цій формулі зірочка (*) вказує на модельований музично-ритмічний рисунок, а цифра 6 означає кількість складів у стопах. Кількість рядків позначається малою підрядковою цифрою, проте у тирадних композиціях, де їх число буває нестабільним, прийнято використовувати малу підрядкову літеру «n». Семантична форма вірша – АБВГ, в якій буквенна формула виражає різний зміст чотирьох рядків у строфі. Мелоритмічна форма твору:

|| [...] ||

Помірно

1) Вар. для №: 23, 24, 64, 95, 105, 118

Нотний приклад 1. «Ой дайте нам стільця» («Весілля», кн. 1; 288. – № 3)

Для позначення мелічної форми весільних мелодій (за Б. Луканюком) використовуються малі літери грецького алфавіту. У згаданій пісні вона визначається наступним чином: ||:α:||β|γ||.

У нотному прикладі 1 запис мелодії в розмірі 3/8 призвів до зайвих затактів, що спричиняють наявність тактових рисок посеред слів, що суперечить логіці музичного членування і значно ускладнює відчитання музичного зразка. Застосовуючи сучасні правила музично-етнографічної транскрипції, можна відновити правильну ритмічну структуру цього твору:

Нотний приклад 2. «Ой дайте нам стільця» (тактування відповідно до поетичного цезурування)

Очевидно, такий запис покращує сприйняття пісні, оскільки в його основі лежить поділ мелодії на такти відповідно до поетичного цезурування. У зв'язку з розширенням тексту другого рядка, кількість складів у стопі збільшується з шести до семи за рахунок дроблення другої долі. Тривалості нот у двох останніх тактах прикладу 1 дещо змінено у відповідності до типового вигляду цієї форми.

В описі Р. Скалецького подано по кілька зразків, що належать до типів Л1Тб/з (перший ладканковий тип із пірихічною організацією ритміки і тирадною будовою тексту, без зачину, ритмічна форма вірша *6_n – №№ 6, 22, 43, 68, 88 тощо); Л2Т (другий ладканковий тип з ямбічною організацією ритміки і тирадною будовою тексту, з зачином, ритмічна форма вірша *6_n – №№ 4, 70, 86 тощо); Л1СЗ (перший ладканковий тип з пірихічною організацією ритміки і строфічною будовою тексту, ритмічна форма вірша 6₃ – №№ 7, 17, 42, 91). Загалом вміщені Р. Скалецьким твори відповідають двом пісенним і понад десяти ладканковим типам весільних мелодій.

Темп виконання збирач характеризує українськими термінами: «Помірно», «Рухливо», «Швиденько» тощо. Музичні зразки записані у простих тактових розмірах: 2/4, 3/4, 3/8 тощо, рідше дослідник використовує перемінні розміри: 3/4 – 2/4, 3/8 – 2/4 та інші. При наявності кількох текстів на одну мелодію збирач подає лише один нотний приклад, указуючи номери відповідних текстів та зазначаючи можливі варіанти (див. нотний приклад 1).

Весільний обряд с. Слобода-Яришівська Могилів-Подільського р-ну, зафіксований М. Руденко, доповнюється 21 музичним зразком. Найбільше текстових варіантів мають мелодії № 17 (45 текстів) і № 3 (21 текст); дещо менше – нотні приклади №№ 7 і 18 (10 текстів). Розмір майже всіх весільних пісень, записаних М. Руденко, перемінний, причому кількість часток такту змінюється через один-два, а то й у кожному наступному такті: 3/4 – 5/4 – 4/4 – 2/4 – 6/4 – 3/2 тощо (зразки №№ 1, 3, 5, 9, 11, 17, 20, 25, 42, 54, 61). Судячи з коментарів над нотними прикладами, більшість пісень виконується в помірному темпі, хоча декілька зразків мають інші відмітки про характер твору: «Не швидко», «Швиденько» тощо. М. Руденко детально відображає різноманітні мелодичні розспіви, зокрема застосовуючи тріольні позначення. Пісня «Ой дай, мати, масла», що виконується на найпоширенішу мелодію №17 (див. нотний приклад 3) належить до типу Л2Т.

Помірно

Ой дай, ма - ти, мас - ла Ой дай,
ма - ти, мас - ла, бо я ко - ро -
ву пас - ла ви - га - ня - ла на ро - су
щоб по - мас - ти - ти ко(су)

1) Вар. для № 19, 21, 26 (2 такти), № 27, 35 (2 т.), 36 (2 т.), 78 (2 т.)
2) Для № 30, 31, 58, 88, 113

Не стій у за - тін - ку по - плить по що-би на

Нотний приклад 3. «Ой дай, мати, масла» («Весілля», кн. 2; 260. – № 17)

З метою приведення ритмічної форми у відповідність до типової структури, відредагований зразок записаний удвічі зменшеними тривалостями та зі зміненим тактуванням, що отримує такий вигляд:

$\text{♩} = 180$

Ой дай, ма - ти, мас - - - ла

Ой дай, ма - ти, мас - ла, бо я ко - ро - ву пас - ла

ви - га - ня - ла на ро - су щоб по - мас - ти - ти ко - с...

Нотний приклад 4. «Ой дай, мати, масла» (тактування відповідно до поетичного цезурування)

Мелоритмічна форма: $\parallel \text{♩} \parallel$. Ладова структура пісні відповідає пентакорду мінорного нахилу з ввідною субсекундою, а мелічна форма визначається як $\alpha|\beta:|\gamma||\delta$. Ритмічна форма вірша – *6_n, семантична – ААБВГ.

Традиційним для виконання весільних пісень Східного Поділля є випускання останнього складу наприкінці ладканкової композиції. В такому разі склад, що не доспівається, записується в дужках (див. останній такт нотного прикладу 3). Для позначення видозмін мелодії під час її виконання з іншими текстами над необхідним тактом ставиться відмітка (1), (2) і т. д.), а після викладу нотного матеріалу пісні подаються відповідні варіанти з вказівкою на порядковий номер тексту в описі (див. нотоносець 5 нотного прикладу 3).

Етнографічні матеріали про весільну обрядовість с. Мізюківські Хутори Вінницького р-ну, записані М. Шубравською та О. Правдюком, доповнюються 59 пісеньними зразками. Найчастіше зустрічається розповсюджений тип весільних мелодій ЛІТ із формами вірша ритмічною *6_n і

семантичною ААБВГ, мелоритмічною будовою $\parallel \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \parallel$ та мелічною $\alpha|\beta:|\gamma$ (№ 1 «Подай, мати, стільця», № 3 «Дві сестриці коровай місяць» тощо, загалом понад 20 прикладів). У деяких творах початковий заспів упущено, внаслідок чого утворюється варіант цього типу без зачину ЛІТб/з (№ 13 «Благослови, Боже»¹, № 16 «Світи, Боже, з раю» та ін.). Діапазон цих пісень здебільшого відповідає обсягу квінти, наспів починається від V щабля з подальшим спадним рухом до I, рідше стрибком із I або II на V. Мелодію О. Правдюк поділяє на такти розміром 4/4 у зачині та 3/2 у наступних рядках.

Майже десять зразків належать до пісенного типу ЛЗС зі структурою вірша *5₃₂, мелоритмічною формою $\parallel \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \parallel$ та мелічною $\alpha|\beta|\beta_1|\gamma$ (№ 4 «Як ми коровай місили», № 46 «Ой ізвили ми гілечко» тощо). У піснях цього ладканкового типу з'являються елементи гомофонно-гармонічного багатоголосся (як правило терцієво-квінтові співзвуччя), діапазон дещо розширюється (до малої сексти та чистої квінти з незаповненою субквартою), частіше змінюється розмір (3/2, 4/4, 5/4, 6/4). Трапляються і контаміновані композиції, в яких дві початкові строфи відповідають структурі *5₃₂, а наступні – пірихтній формі *6_n (№ 20 «Помела, дружбоньку, помела», № 21 «Йа наш коровай у печі» тощо).

Єдиним твором, 8-складові рядки якого завершуються характерним рефреном «Рано, рано, ... та ранесенько», є зразок № 25 «Ой у полі край дороги», що належить до пісенного типу ВП8 з ритмічною формою вірша 444₂ і семантичною абр; абр^V. Модельована мелоритмічна форма має вигляд: $\parallel \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \text{♩} \parallel$, мелічна будова позначається $\alpha\beta\gamma||\delta\epsilon\zeta$.

На характер виконання пісень, як і в нотаціях попередніх збирачів, указують примітки над нотними прикладами: «Помірно», «Широко», «Урочисто» тощо. Якщо першу строфу твору виконує лише заспівувач, над першим тактом позначається «Одна», місце, в якому до співу долучаються інші учасники гурту, відмічають словом «Усі».

Відзначене вище неправильне укладання мелодії в такти у зразку № 24 «На тік воду носили» (нотний приклад 5) призвело до появи зайвих затактів і надмірних перемінних розмірів (у восьми тактах розмір змінюється 6 разів: 3/4 – 4/4 – 4+6/8 – 9/8 – 6+2/8 – 5/4).

Помірно

На тік во - ду но - си - ли на тік во - ду но - си - ли ще й
 бо - га про - си - ли ро - ди бо - же, жи - то, жи -
 то ще й пше - ни - цю, ще й ро - же - ві - ї кві - ти, щоб лю - би - ли - ся ді(ти)

Нотний приклад 5. «На тік воду носили» («Весілля», кн. 2; 389. – № 24)

Структурно-типологічний аналіз цього твору також потребує перетактування і моделювання, на основі якого встановлено, що пісня «На тік воду носили», як і попередній нотний приклад 3 («Ой дай, мати, масла», запис М. Руденко), належить до другого ладканкового типу Л2Т:

На тік во - ду но - - - си - - - - ли
 На тік во - ду но - си - ли ще й бо - га про - си - ли
 ро - ди бо - же жи - то жи - то ще й пше - ни - цю
 ще й ро - же - ві - ї кві - ти щоб лю - би - ли - ся ді - т..

Нотний приклад 6. «На тік воду носили» (тактування відповідно до поетичного цезурування)

Очевидно пізнішого походження є пісні, що виконувалися під час застілля (№ 29 «Хилу, хилу помаленьку», № 82 «Ой свашко моя» та ін.). Розмір у таких творах більш сталий; вони характеризуються стрибками на широкі інтервали (до малої септими), хвилеподібним рухом мелодії переважно висхідними і спадними терціями та кількарізним повторенням одного мелодичного звороту.

Висновки. Підсумовуючи вище викладене, слід зазначити, що східноподільські музичні матеріали, що увійшли до двотомника «Весілля» в упорядкуванні М. Шубравської та О. Правдюка, відповідають рівню транскрипцій дослідників того періоду (середини ХХ ст.). Автори трьох описів відобразили багатство пісенних мелодій весільного репертуару Східного Поділля, подавши зразки 12 інструментальних та понад 150 вокальних творів, які за структурно-типологічними ознаками відповідають щонайменше десяти ладканковим та двом пісенним формам. Треба сподіватися, що

мелодії, нотовані Р. Скалецьким, М. Руденко та О. Правдюком, відтворені точно, хоч попри різний професійний рівень збирачів мають спільну рису – неузгодженість музичного і поетичного цезурування, що виявляється в неправильному тактуванні, застосуванні перемінних розмірів та зайвих затактів. Таким чином, уміщені до збірника «Весілля» народно-музичні твори, зафіксовані на Східному Поділлі Р. Скалецьким, М. Руденко, М. Шубравською та О. Правдюком, незважаючи на певні недоліки (основним з яких є тактування), після деяких редакційних правок можуть використовуватися в сучасних етномузикологічних студіях, тому є важливим джерельним матеріалом для музично-фольклористичних досліджень цього етнографічного регіону.

Примітки

¹ Граматика запису назв пісень відповідає першоджерелу.

Список використаної літератури

1. *Весілля : у 2-х кн.* / Упор. Шубравська М. М. (тексти, примітки), Правдюк О. А. (нотний матеріал). – Київ : Наук. думка, 1970. – 454 с.
2. *Вінниччина фольклорна: довідник* / упоряд. А. М. Подолинний, Т. О. Цвігун; заг. ред. А. М. Подолинний; Обласний центр народної творчості. – Вінниця : Книга-Вега, 2004. – 104 с.
3. *Дзюба А.* Фольклорно-етнографічні дослідження Поділля Родіона Скалецького (1899–1984) / А. Дзюба // *Етнічна історія народів Європи.* – 2005. – Вип. 19. – С. 128–132.
4. *Луканиук Б.* Мелотипологія весільних ладканок і пісень (за матеріалами Західного Полісся та Західної Волині) / Б. Луканиук : *Метод. реком. з курсу «Український музичний фольклор».* – Львів, 2004. – 20 с.
5. *Руденко Марія Оксентіївна* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://storinka-m.kiev.ua/user_page.php?u_id=416#img_f_1 (Дата звернення: 31.05.2017).
6. *Руденко М.* – Горлиця Поділля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kordonska-av-mariya-rudenko-gorlitsya-podillya/> (Дата звернення: 31.05.2017).
7. *Тростогон А. М.* Родіон Скалецький – видатний культурний діяч Поділля / А. М. Тростогон // *Наук. зап.: зб. наук. пр. Сер. Історія / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського; відп. ред. П. С. Григорчук.* – Вінниця : ВДПУ. Вип. XVIII. – 2010. – С. 209–212.
8. *Цвігун Т.* Український композитор з Поділля / Т. Цвігун // *Світлиця.* – 2011. – № 4. – С. 1–3.

References

1. *Vesillia: u 2-kh kn.* / Upor. Shubravska M. M. (teksty, prymitky), Pravdiuk O. A. (notnyi material). – Kyiv : Naukova dumka, 1970. – 454 s.
2. *Vynnychchyna folklorna: dovidnyk* / uporiad. A. M. Podolynnyi, T. O. Tsvihun; zah. red. A. M. Podolynnyi; Oblasnyi tsentr narodnoi tvorchosti. – Vinnytsia : Knyha-Veha, 2004. – 104 s.
3. *Dziuba A.* Folklorno-etnohrafichni doslidzhennia Podillia Rodiona Skalets'koho (1899–1984) / Dziuba A. // *Etnichna istoriia narodiv Yevropy.* – 2005. – Vyp. 19. – S. 128–132.
4. *Lukaniuk B.* Melotypolohiia vesilnykh ladkanok i pisen (za materialamy Zakhidnoho Polissia ta Zakhidnoi Volyni): *Metodychni rekomendatsii z kursu «Ukrainskyi muzychnyi folklore».* – Lviv, 2004. – 20 s.
5. *Rudenko Mariia Oksentiivna* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://storinka-m.kiev.ua/user_page.php?u_id=416#img_f_1 (Data zvernennia: 31.05.2017).
6. *Rudenko M.* – Horlytsia Podillia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://intkonf.org/kordonska-av-mariya-rudenko-gorlitsya-podillya/> (Data zvernennia: 31.05.2017).
7. *Trostohon A. M.* Rodion Skalet'skyi – vydatnyi kulturnyi diiach Podillia // *Naukovi zapysky: zb. nauk. pr. Ser. Istorii / Vinnyts. derzh. ped. un-t im. M. Kotsiubyn'skoho; vidp. red. P.S. Hryhorchuk.* – Vinnytsia : VDPU. Vyp. XVIII. – 2010. – S. 209–212.
8. *Tsvihun T.* Ukrainskyi kompozytor z Podillia / T. Tsvihun // *Svitlytsia.* – 2011. – № 4. – S. 1–3.

FOLK MUSIC OF EASTERN PODILIA FOR MATERIALS OF TWO VOLUMES «ВЕСІЛЛЯ» («THE WEDDING») IN THE ORDERING OF MARIIA SHUBRAVSKA AND OLEKSANDR PRAVDYUK

Aliieva Liudmyla, Postgraduate student, NAS of Ukraine,
Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology named after M. Ryl'skyi, Kyiv

The article was characterized about three descriptions wedding rituals fixed on the Eastern Podilia in the middle of the XX century by Rodion Skalet'skyi, Mariia Rudenko, Mariia Shubravska and Oleksandr Pravdyuk. The common and different features in the approach of these collectors to transcribing folk music were described. It was made the comparative structural and typological analysis of three samples of wedding songs with purpose to identify the dynamics the formation of their professional qualification (from a position of ethnomusicology).

Key words: Eastern Podilia, folk music, two volumes of «The Wedding», structural and typological analysis.

UDC 78:398(477.43/.44)

FOLK MUSIC OF EASTERN PODILIA FOR MATERIALS OF TWO VOLUMES «ВЕСІЛЛЯ» («THE WEDDING») IN THE ORDERING OF **MARIIA SHUBRAVSKA AND OLEKSANDR PRAVDYUK**

Aliieva Liudmyla, Postgraduate student, NAS of Ukraine,
Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology named after M. Rylskyi, Kyiv

The aim of the article is to analyze the scientific value of the descriptions of the Eastern Podillia wedding ceremonies placed in the two-volume «Wedding» in the ordering of Maria Shubravska and Alexander Pravdyuk; to find out the dynamics of formation of professional qualification of collectors-transcribers.

Research methodology. The basis of the research is the method of structural and typological analysis, which allows to determine the main types of wedding songs recorded in the Eastern Podilia and to identify the dynamics of the formation of professional qualifications of their collectors-transcribers.

Results. In collection «The Wedding» published three fragments of wedding action of the Eastern Podilia, fixed by Rodion Skaletskyi, Mariia Shubravska and Oleksandr Pravdyuk, Mariia Rudenko. In three descriptions 12 instrumental pieces and 150 tunes of wedding songs was given. They responsible for structural and typological features at least ten forms of «ladkanka» and two forms of songs. At these group melodies are sung more than 360 songs' texts accompanying the main stages of wedding Eastern Podilia.

It was made the comparative structural and typological analysis of three samples of wedding songs with purpose to identify the dynamics the formation of their professional qualification (from a position of ethnomusicology). As a result of analysis notation of three collectors have one common feature. This is disagreement of musical and poetic caesura. It is reflected in the wrong timing, using of variables measures and excessive upbeats.

Novelty. The analysis of musical and folklore collections at the local level (within of this work is Eastern Podilia) helps to trace the evolution of recording and transcription of folk music in a certain ethnographic region. This is important for modern Ukrainian ethnomusicology.

The practical significance. Contained in the collection «Wedding» folk musical works, recorded in the Eastern Podillia can be used in modern ethnomusicological studios. They are an important source materials for musical and folkloristic studies of this ethnographic region.

Key words: Eastern Podilia, folk music, two volumes of «Весілля» («The Wedding»), structural and typological analysis.

Надійшла до редакції 30.11.2017 р.

УДК [378.087.6:78.071.1] (477)

**СОЛОМІЯ КРУШЕЛЬНИЦЬКА В ГАЗЕТНИХ МАТЕРІАЛАХ АВТОРСТВА
ПРЕДСТАВНИКІВ РОДИНИ НИЖАНКІВСЬКИХ**

Молчко Уляна Богданівна, доцент кафедри музикознавства та фортепіано,
Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка
u.molchko@gmail.com

Здійснено аналіз публіцистичних матеріалів Остапа, Нестора, Меланії Нижанківських, присвячених концертним виступам С. Крушельницької початку ХХ сторіччя. Розглянуто рецензії, опубліковані в галицьких часописах «Діло» та «Назустріч». Охарактеризовано особисті творчі контакти композиторів Остапа і Нестора Нижанківських. Визначено джерелознавчу цінність газетних статей яскравих представників родини Нижанківських для історіографії української культури.

Ключові слова: Соломія Крушельницька, Остап Нижанківський, Нестор Нижанківський, Меланія Нижанківська, «Діло», «Назустріч», публіцистика.

Постановка проблеми. У 2017 р. уся мистецька громадськість України відзначала 145-річчя від дня народження Великої Українки, співачки світової слави С. Крушельницької. Ювілейні концертні святкування, проведення регіональної наукової конференції «Соломія Крушельницька та сучасний мистецький простір» (м. Тернопіль, 29 вересня 2017 р.) спонукали до глибшого дослідження як творчого портрету, так і вокального таланту Примадонни. Газетні матеріали про співачку о. Остапа, Нестора, Меланії Нижанківських, що вийшли друком на шпальтах «Діло» та «Назустріч» є на сьогодні ще малодослідженими. З огляду на багатий джерелознавчий матеріал, що міститься в них, аналіз їх є актуальним.

Останні дослідження та публікації. Автор дослідження спирається на наукові праці, присвячені творчому портрету С. Крушельницької, а саме: М. Головащенко [9], В. Врублевської [2] О. Кирик [6], М. Конюх [8], П. Медведика [10], О. Німілович [11], Л. Ханик [17], монографічні видання, що висвітлюють життєві віхи композиторів О. і Н. Нижанківських [1, 7, 16], а також статті яскравих представників родини Нижанківських у галицьких часописах [13, 14, 15].

CONTENTS

Part I. HISTORICAL AND ARTISTIC HERITAGE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE WORLD CULTURE

Zinkiv I. Hybrid chordophones: between East and West	4
Olijnyk O. The scythian and sarmatian percussion and wind instruments in the spiritual culture of the Eurasian nomads	10
Чень Ханьну. Дзвони бьяньчжун у музично-інструментальній культурі Китаю доби Бронзи	17
Tkatchuk T. Foreign influences on the ukrainian children portrait development of the epoch of Baroque	22
Batsak K. «Golden age» of the italian opera in Odesa: Androv's family entreprise in the season of 1851–1852	26
Belichko N. The ukrainian motives in the V. Rozvadovsky's oeuvre in 1900–1905	37
Shkil'nyk B. Christmas songs as source of choral arrangements of ukrainian composers (the end of the 19 th – the middle of the 20 th century)	42
Shevchenko R. The implication of the bandura component in the M.V. Lysenko's processing of the ukrainian folk songs for the voice with the piano	48
Ivanenko S., Markaihuk N. The unknown pages from the past of the Kharkiv school of art history of the 1920–1930 s.: K. Slypko-Moskal'tsev	53
Yevhenieva M. Galytsko-volynian bandorists' activity during the years of the second world war	60
Dyhnych L. The role of the world cinematography in the fashion industry development in the 1930-s	68
Churpita T. The ballets «Sleeping beauty», «Fadetta» and «Ali-batyr» in the Mykola Trehubov's processing (1952)	73
Luk'yanenko K. National theme in the ballet theater of Ukraine in the epoch of «Thaw»	79
Shestopal L. Ballroom dances of «Soviet program» in the USSR	83
Kolubayev O. The presage of the national renascence in the development of the popular song of the western ukrainian region during the period 1980–1990	87
Morozov A. Cossack themes and images in the ukrainian folk-stage dance of the second half of the XX-th – the beginning of the XX-ist century	94
Gritsenko O. The metadiscus of symphonism of the xxi century (on the example of «pre-war» symphonies by valeriy antonyuk)	99
Kurocikin O., Furdichko A. Musical folk stratum in academic bandura performance of modern Ukraine	112
Voloshenko V. L'viv's art metal at the beginning of the XXI century: the urbanistic and stylistic tendencies (according to the sculptor Volodymyr Tsisaryk's works)	120
Moskvichova Yu. Modern trends of the Vinnytsia regional music festivals	126
Yasinskaya O. «Kyiv fashion» international exhibition project as one of the forms of distribution of fashion innovations of the domestic fashion industry	133

**Part II. THEORETICAL AND ARTISTIC ASPECTS
OF THE UKRAINIAN CULTURE**

Kravchenko A. Intermediality in musical art: the ways of semiological comprehension	138
Kaznokh I. The poetry-composition peculiarities of the stichera «Our heavenly lord» of the bulgarian chant	144
Ivannikov T. The phenomenological analysis of the guitar music: an intentional-discursive approach	149
Ohmanyuk V. Main trends of development of choir miniature in the context of Volodymyr Zubyt'sky	161
Pertsov N. The means of expression complex for the flute solo in the works of the ukrainian composers of the XXI century	164
Shulika V. The Slobozhansky icon «Transfiguration» from the collection of the Kharkiv art museum: iconography, style, attribution	169
Yao Ning. Artists of Ukraine of the second half of the XVIII – the first third of the XIX centuries in the contemporary Chinese art history: the problem of verification	175
Saldan S. The essential dominants of the J.-W. Goethe's ideas of praffenomene and metamorphosis in the music-art space	182
Engi Pan Hon. The musical and poetic world of Gordon Chien's first piano concert	187
Pidly`ps`ky`j A. Dances of ternopil region in folklore-ethnographic studies V. Hnatyuk	193
Aliieva L. Folk music of eastern Podilia for materials of two volumes «Весілля» («The wedding») in the ordering of Mariia Shubravska and Oleksandr Pravdyuk	197
Molchko U. Solomiya Krushelnytska in the paper materials of the Nyzhankivski family	204
Gaidychuk O. The history of the representative choir «Homin» of the ukrainian union of the United Kingdom: to the question of clarifying the source base	210
Pidlyps'ka A. Journal «Dance in Ukraine and the world» in the domestic choreological discourse	216
Korolchuk O., Chepeliuk V. The pop-jazz vocal performance as a subject of contemporary musicological researches in Ukraine	222
Radko Yu. The origin and the development of the accordion sonata genre through the prism of historiography	227
Zalenskaya E. The ukrainian postmodernism poster in the works of the national scientists	232
Yefimova M. Design of the children's book of Ukraine: aspects of the structure	238
Patsunov V. Artistic image as a form of associative transformation of reality, as it is, irreal and imaginary	243
Khlystun O. The mythological genesis of the theatre impersonation phenomenon	247
Soroka M. The acting skills evolution in the V. Vynnychenko's drama-theatrical activity	252
Ty`mchula A. Folk dances in the lemko spring rituals	256
Gres` O. E. Stankovic's ballets by M. Gogol's works on ukrainian stage	261
Korol' A. Image of Manya in the ballet «The wing of the jay» of composer A. Kos-Anatolsky by choreographer staging of M. Tregubov	265

Zakharova V. Artistic personality of the ukrainian dancers as subjects of creative activity	269
Rudynska H. The means of art-figurative expressiveness of restaurant interiors in the ethnic style of the ukrainian Carpathians	276

Part III. SUMMARIES, REVIEWS, REPORTS

Kostiuk L., Markevych M. The one, whose art in the 20-th century has not been constoed : Salvador Dali and the basis of his creativity	282
Batrak M. Choral art of Sivershchyna: formation and periods of development (XI–XVIII)	287
Boyko O. Ukrainian folk-dance in comedy tv-show : interpretation or vulgarization?	291

ISSN 2411-1546

Наукове видання
Scientific edition

**Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку
Науковий збірник**

**Ukrainian culture : past, modern and ways of development
Scientific journals**

**Напрямок : Мистецтвознавство
Branch : Art Criticism**

**Випуск 24
Issue 24**

Редактор :
В. Г. Виткалов
Editor :
V. G. Vytkalov

Комп'ютерна верстка:
Л. М. Федорук
Computer make-up:
L. M. Fedoruk

**Електронні версії наукових збірників та вимоги до публікацій
знаходяться на нашому сайті – *kulturologiya.rv.ua***

М/т.: 067-803-23-98 – головний редактор та 096-541-71-35 – відповідальний секретар

Електронна адреса: *sergiy_vsv@ukr.net*

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 35,0. Наклад 100.

***Видавничі роботи: ППДМ
свідоцтво про державну реєстрацію РВ № 11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58
Адреса редакції: 33000, Україна, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12,
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства***